

AUTENTIK MATERIALLAR ORQALI YOZMA TUZILMA, LUG‘AT VA GRAMMATIKANI RIVOJLANTIRISH

Urazimbetova Zuxra Uzakbaevna

PhD student at Karakalpak state University

urazimbetovazukhra@gmail.com

contact number:998974745551

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18780003>

Annotatsiya

Ushbu tezis autentik materiallar - masalan, yangilik maqolalari, intervyular, raqamli media va madaniy jihatdan muhim matnlar 10 va 11 - sinf o‘quvchilarining yozma ko‘nikmalarini qanday rivojlantirishini o‘rganadi. An‘anaviy darsliklardan farqli o‘laroq, autentik materiallar o‘quvchilarga haqiqiy, ma‘noli til va tabiiy kommunikatsiya naqshlarini ko‘rsatadi. Ushbu tezis sifatga yo‘naltirilgan yondashuv orqali o‘quvchilarning yozma ish namunalari, o‘qituvchilar bilan intervyular va darsdagi kuzatuvlar tahlil qilinadi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, autentik matnlar bilan muntazam shug‘ullangan o‘quvchilar o‘z yozuvlarini yaxshiroq tuzadilar, lug‘at boyligini oshiradilar va grammatik xatolarni kamaytiradilar. O‘qituvchilar ham o‘quvchilarning motivatsiyasi oshganini va o‘rganilgan bilimlarni real kontekstga bog‘lay olishini qayd etishgan. Shu bilan birga, cheklangan raqamli resurslar va materiallarni moslashtirish bo‘yicha yetarli tayyorgarlik yo‘qligi kabi muammolar mavjud. Umuman olganda, tezis autentik materiallarni o‘rta maktab ingliz tili yozma darslariga kiritish pedagogik ahamiyatini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar. Autentik materiallar; yozma ko‘nikmalar; tuzilma; lug‘at; grammatika; EFL; Qoraqalpoq maktablari; o‘rta ta‘lim.

Kirish

Yozish ingliz tilini chet tili sifatida o‘rganayotgan o‘quvchilar uchun eng murakkab ko‘nikmalardan biri hisoblanadi va bu Qoraqalpoq o‘rta maktablaridagi o‘quvchilar uchun ayniqsa to‘g‘ri keladi. So‘nggi o‘quv dasturi islohotlariga qaramay, ko‘plab 10 va 11- sinf o‘quvchilari tartibli, mantiqiy va grammatik jihatdan to‘g‘ri yozilgan matnlar yaratishda qiynaladi. Buning sababi ko‘pincha an‘anaviy darsliklarga tayanishdir. Darsliklar va boshqariladigan mashqlar soddalashtirilgan misollarni taqdim etadi va ular ingliz tilining real ishlatilishini aks ettirmaydi. Gilmore ta‘kidlaganidek, bunday sun‘iy matnlar o‘quvchilarning haqiqiy til boyligiga ta‘sir ko‘rsatmaydi [1]. Shu nuqtai nazardan, autentik materiallar o‘quvchilarning yozma ko‘nikmalarini, lug‘atini va grammatikasini rivojlantirish uchun foydali vosita bo‘la oladi.

Autentik materiallar darsliklar uchun yaratilmagan, balki real kommunikatsiya uchun mo‘ljallangan matn va medialarni anglatadi. Masalan, yangilik maqolalari, broshyuralar, intervyular, hikoyalar, podkastlar, reklama va hatto ijtimoiy tarmoqlardagi postlar. Richards ta‘kidlaganidek, autentik materiallar o‘quvchilarga tabiiy so‘z boyligi, gap tuzilmalari va muloqot uslublarini ko‘rsatadi [4]. Qoraqalpoqistonda, ingliz tili chet tili sifatida o‘rgatiladigan joylarda, autentik materiallar sinfdagi bilimlarni real hayot til ishlatilishi bilan bog‘lashda muhim rol o‘ynaydi.

Yozma tuzilma o‘quvchilar uchun eng katta qiyinchiliklardan biridir. Ko‘plab o‘quvchilar fikrlarni mantiqiy tartibda joylashtirish yoki matnni silliq oqimda yozish qiyinligidan aziyat chekadi. Autentik matnlar esa tajribali yozuvchilar qanday qilib fikrlarni kiritishi va

rivojlantirishini namoyish qiladi. Nunan ta'kidlaganidek, real yozma tuzilma misollarini ko'rish o'quvchilarning mantiqiy tuzilmani ichiga singdirishlariga yordam beradi [3].

Lug'at boyligini oshirish ham muhim masaladir. O'quvchilar ko'pincha cheklangan so'z boyligiga tayanadilar va yangi so'zlarni to'g'ri ishlatishda qiynaladilar. Autentik materiallar kengroq va boyroq so'zlarni taqdim etadi, shu jumladan tabiiy kollokatsiyalar va idiomatik iboralar. Mishan va Timmis qayd etganidek, real kontekstda uchraydigan lug'at o'quvchilar uchun eslab qolishi oson va ishonch bilan ishlatiladi [2].

Grammatika bo'yicha ham autentik materiallar foydali. Ish varaqlari qoidalarni o'rgatsa ham, ular grammatik tuzilmaning haqiqiy matnlarda qanday ishlashini ko'rsatmaydi. Tomlinson ta'kidlaganidek, grammatikani kontekstda o'rganish uni amaliy ishlatishda samarali bo'ladi [5].

Shu bilan birga, Qoraqalpoq maktablarida bir qator qiyinchiliklar mavjud. Ko'plab maktablarda yangilangan raqamli resurslar cheklangan, bu esa mos materiallarni topishni qiyinlashtiradi. Ba'zi o'qituvchilar matnlarni o'quvchilarning darajasiga moslashtirishda yetarlicha tayyorgarlikka ega emas. Qishloq maktablarida internetga kirishning cheklanganligi ham materiallarning xilma-xilligiga to'sqinlik qiladi. Shu bilan birga, autentik materiallardan foydalangan o'qituvchilar o'quvchilarning darsga qiziqishi, tanqidiy fikrlash qobiliyati va yozma mashqlarga faol ishtirokini qayd etishgan.

Ushbu tezisning maqsadi Qoraqalpoq maktablaridagi 10 va 11-sinf o'quvchilarining yozma ko'nikmalarini, ya'ni tuzilma, lug'at va grammatikani rivojlantirishda autentik materiallarning ta'sirini o'rganishdir. Darsdagi kuzatuvlar, o'qituvchilar bilan intervyular va o'quvchilarning yozma ishlarini tahlil qilish orqali tezis foydali pedagogik tavsiyalar ishlab chiqishni maqsad qiladi. Oxir-oqibat, autentik materiallar EFL o'quv muhitida bevosita va samarali vosita sifatida qaralishi kerakligini ko'rsatishdir.

Xulosa

Ushbu tezis shuni ko'rsatadiki, autentik materiallar Qoraqalpoq maktablaridagi 10 va 11-sinf o'quvchilarining yozma ko'nikmalarini sezilarli darajada oshiradi. Real matnlar bilan ishlash orqali o'quvchilar yozma tuzilmani yaxshiroq tushunadilar, lug'at boyligini oshiradilar va grammatikani aniqroq qo'llaydilar. Shu bilan birga, ular darslarga ko'proq qiziqadi va motivatsiyasi oshadi. Cheklangan resurslar va yetarli o'qituvchi tayyorgarligi kabi muammolar mavjud bo'lsa-da, autentik materiallarning foydasi ulardan katta. Eng samarali natijalar uchun maktablarda raqamli resurslar kengaytirilishi, o'qituvchilarni tayyorlash va autentik matnlarni tizimli ravishda darsga kiritish tavsiya etiladi. Bu orqali o'quvchilar akademik muvaffaqiyat va real hayotdagi muloqot ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Arzieva B. A. Using authentic materials and real-life scenarios to develop the intercultural competence of B2 level students //Prospects of Teaching English for Professional Purposes in Non-Philological Higher Education Institutions: Problems and Solutions. – 2025. – C. 681-686.
2. Gilmore, A. Authentic materials and authenticity in foreign language learning. *Language Teaching*, 40(2), 2007 – 97-118 p.
3. Mishan, F., & Timmis, I. *Materials Development for TESOL*. Edinburgh University Press, 2015.
4. Nunan, D. *Teaching English to Speakers of Other Languages*. Routledge, 2013.

5. Richards, J. C. Key Issues in Language Teaching. Cambridge University Press, 2015.
6. Tomlinson, B. Developing Materials for Language Teaching (2nd ed.). Bloomsbury, 2017.